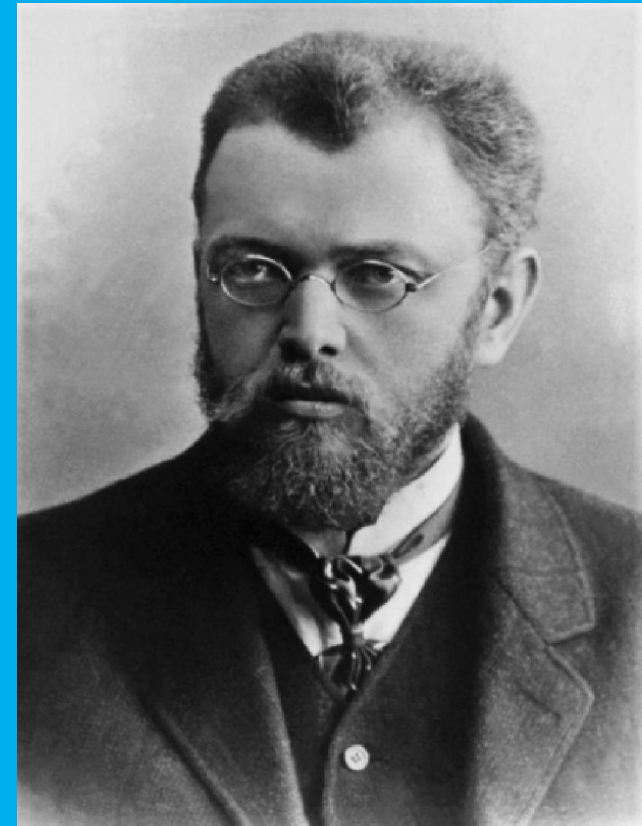

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ В ПОСТСЕКУЛЯРНУ ДОБУ

збірник матеріалів
VI Міжнародної науково-практичної конференції

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ (Словаччина)
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра релігієзнавства

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ В ПОСТСЕКУЛЯРНУ ДОБУ

матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

11 – 12 червня 2024 р.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ (Словаччина)
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра релігієзнавства

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ В ПОСТСЕКУЛЯРНУ ДОБУ

матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

11 – 12 червня 2024 р.

Київ – 2024

Труш С. А.,
НМУ імені О. О. Богомольця,
sofiyatrush2005@gmail.com

Науковий керівник:
д. філос. н., проф. Шевченко С. Л.,
професор кафедри філософії, біоетики та історії медицини
НМУ імені О. О. Богомольця

БІОЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ОРГАНІВ

Етика трансплантації – це філософія, яка передбачає систематизацію, захист і рекомендацію концепцій правильної та неправильної поведінки, пов'язаної з донорством органів [1]. Оскільки у всьому світі зростає попит на органи (у зв'язку з розвитком технологій у медицині, зокрема трансплантаційної хірургії), суспільству вкрай важливо переконатися, що нові інноваційні закони, політика та стратегії збільшення пропозиції органів є біоетичними.

Кожна повнолітня дієздатна особа може надати згоду на посмертне донорство своїх органів. І це питання врегульоване на державному рівні в Україні відповідними нормативно-правовими актами. Зокрема Закон України "Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині" від 17.05.2018 року в розділі IV "Надання згоди або незгоди на вилучення анатомічних матеріалів у померлих осіб. умови та порядок вилучення анатомічних матеріалів при посмертному донорстві" містить статтю 16 "Надання згоди або незгоди на вилучення анатомічних матеріалів у померлих осіб", в якій пункт 1 визначає наступне: "Кожна повнолітня дієздатна особа має право надати у письмовій (електронній) формі згоду або незгоду на вилучення анатомічних матеріалів з її тіла для трансплантації та/або виготовлення біоімплантатів після визначення її стану як незворотна смерть (смерть мозку або біологічна смерть) відповідно до закону (далі - згода або незгода на посмертне донорство)" [2], а в пункті 2 цієї ж статті йдеться про те, що "Кожна повнолітня дієздатна особа має право у будь-який час:

- подати письмову заяву про відкликання своєї письмової згоди або незгоди на посмертне донорство;
- надати нову письмову згоду або незгоду на посмертне донорство" [2].

Однією з актуальних проблем етики трансплантації органів, є продаж самих трансплантатів (вимагання матеріальних речей, за наданий орган, біологічну рідину тощо). Міжнародне товариство трансплантологів твердо стоїть проти оплати за донорські органи живої людини, або трупа. У більшості країн світу, за виключенням Ірану, на законодавчому рівні заборонено комерційну торгівлю людськими органами. Втім нестача органів для пересадки зумовлюють формування незаконної торгівлі органами й трансплантаційний туризм. За даними ВООЗ, з 1 мільйону необхідних, щорічно проводиться тільки 10% (120 000) пересадок. Тому незаконна торгівля органами триває в цілому світі, зокрема, в Азії, Мексиці та інших країнах Латинської Америки, Єгипті, Пакистані, Індії [3]. Хоча в Індії й діє заборона з 1994 року на торгівлю людськими органами [4, с. 10], проте саме в цій країні широко розповсюджена торгівля

людськими органами живих людей. Бідним людям платять мізерні кошти за орган, найчастіше нирки (замовниками є люди з заможних країн, які вдаються до таких методів, через нестачу донорських органів у своїй країні). В той час оплата хірургам може збільшуватись до 40 разів за такі незаконні операції.

Ще однією проблемою є діагностування смерті пацієнта, який виступає в ролі донора. Тому на міжнародному рівні затвердили такий термін, як “смерть мозку”. Згідно наказу МОЗ України “смерть головного мозку людини (далі – смерть мозку) – повна і незворотна втрата всіх функцій головного мозку (у тому числі стовбура головного мозку), що реєструється при працюючому серці та штучній вентиляції легень” [5].

Також в Україні не розроблений чіткий законодавчий процедурний механізм пересадки органів від військовослужбовців, які загинули в умовах бойових дій. На фоні цього у медіапросторі російських новин, починаючи з 2014 року, почали з'являтися заголовки “Україна – лідер “чорної” транспланології” та “Україна продає органи військових за кордон”, та розповсюджуватися відео, в яких, нібито, українські лікарі у польових умовах проводили забір органів. Зрозуміло, що це пропаганда й фейкова інформація. Втім, якщо глибше зануритись у це питання і розібратись, то військові, як і люди будь-якої іншої професії, можуть підписати згоду на посмертне донорство органів. Проте згідно Закону України “Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини” в розділі IV “Забороняється вилучення анатомічних матеріалів для трансплантації ...у осіб, які загинули в результаті проведення антитерористичної операції та інших бойових дій під час безпосередньої участі у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, та інших бойових дій” [2]. Представники МОЗ України надали коментарі стосовано цього і зазначили, що в польових умовах виконання таких оперативних втручань неможливо і заборонено Законом України. Але дана позиція міністерства, на наш погляд, не є конструктивною, особливо в умовах гострої нестачі донорських органів в нашій країні.

Саме по собі донорство органів базується на засадах альтруїзму, тобто коли моральна цінність дій індивіда зосереджена головним чином на благодотворному впливі на інших індивідів, без урахування наслідків для самого індивіда, дії індивіда вважаються “альтруїстичними” [6]. Водночас в даному питанні індивідуальна ініціатива чи альтруїзм можуть нівелюватись відстороненістю й байдужістю держави й відповідних державних органів, покликаних, як ми переконані, проводити інформаційну політику й правове регулювання такої значущої й нагальної сфери охорони здоров'я. Наприклад, загибель і констатація смерті одного воїна, могли б стати порятунком для важкопораненого іншого воїна, який потребує негайної трансплантації того чи іншого органу. А банальна законодавча заборона такої процедури (або небажання її на законодавчому рівні змінити чи доповнити в умовах воєнного стану) прирікає на смерть й іншого воїна.

Другий аспект донорства органів ґрунтується на принципі “по-перше, не нашкодь” (лат. *Primum non nocere*). Цей принцип закладений у загальновідомій

клятві Гіппократа "...відповідно до моїх знань і мого розуміння, утримуючись від завдання їм будь-якої шкоди..." [7]. Цей принцип "не нашкодь" породжує найсерйозніше етичне занепокоєння та стає проблемою під час трансплантації органів і тканин від живих донорів у зв'язку з можливістю заподіяння медичної шкоди донору. Налідком донорства органів буде тимчасова втрата працездатності і сильний больовий синдром, який буде зберігатись протягом певного часу. Ризик хірургічних ускладнень під час операції живих донорів становить від 5% до 10%, а ризик смерті становить від 0,5% до 1% [8].

Загалом трансплантація органів може бути єдиним способом для збереження життя важкохворих людей. Донація органів щорічно розвивається і зростає відсоток успішних оперативних втручань та зменшуються післяопераційні ускладнення. Водночас дані успіхи супроводжуються гострими біоетичними проблемами, які мають чітко регулюватися на рівні законодавства будь-якої країни. Зокрема у країнах з низьким рівнем життя закони в даній сфері часто порушують і вони фактично втрачають свою дієвість, що є абсолютним порушенням етики трансплантації і прав людини. На жаль, сьогодні і Україна потрапляє в таку "зону ризику" у зв'язку з воєнним станом та різким падінням рівня життя, що потребує нагального реагування з боку відповідних державних органів та інституцій.

Література:

1. Dalal, A. R. (2015), "Philosophy of organ donation: Review of ethical facets", *World J Transplant*, No. 5(2): 44-51. – URL: <https://www.wjgnet.com/2220-3230/full/v5/i2/44.htm>
2. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині / Закон України від 17.05.2018 № 2427-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 28, ст.232) – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19>
3. Ватикан: саміт з питань торгівлі людськими органами та трансплантаційного туризму. – URL: <http://radiomaria.org.ua/vatikan-samit-z-pitan-torgivli-lyudskimi-organami-ta-transplantaciniogoturizmu-4484>
4. Dunstan, G. R. (1997), "The ethics of organ donation", *British Medical Bulletin*, Volume 53, Issue 4, 1997, Pp. 921-939
5. Порядок констатації та діагностичні критерії смерті мозку людини / Наказ МОЗ України від 09.11.2020 р. № 2559. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1260-20#Text>
6. Auguste Comte (Stanford Encyclopedia of Philosophy/Spring 2014 Edition), *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. – URL: <https://plato.stanford.edu/archives/spr2014/entries/comte/>
7. Клятва Гіппократа, *Національний медичний університет імені О. О. Богомольця*. – URL: <https://nmuofficial.com/zagalni-vidomosti/klyatva-gippokrata/>
8. Eghtesad, B., Jain, A. B., Fung, J. J. (2003), "Living donor liver transplantation: ethics and safety", *Transplantation Proceedings*, Vol. 35, Issue 1, February, Pp. 51-52. – URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12591303/>